

Chodil vždy s kloboukem v ruce. Ať byl sebe větší úpal mrazový nebo sluneční, na nejvýš že držel svůj nízký, ale baňatý cylindr se širokou střechou nad hlavou jako parasol. Šedivé vlasy byly hladce přičísnuj k lebece a spojovaly se v zadu v cúpek tak pevně stlačený a svázaný, že se ani nekýval — jeden to z nejposlednějších cúpků v Praze, už tenkrát byly tu jen dva nebo tři. Zelený fráček jeho, se zlatými knoflíky, měl živůtek jen krátký, za to byly ale šosy dlouhé a tloukly hubenou, malou postavičku páně Rybářovu do vychrtlých lýtek. Bílá vesta kryla nahnutá prsa, černé spodky šly jen po kolena, kde se svítily dvě stříbrné přasky, pak dál byly sněhobílé punčochy zas až k jiným dvěma stříbrným přaskám a pod těmi šouraly se velké střevíce. Byly-li ty střevíce někdy obnovovány, nevím, ale vždycky vypadaly tak, jako by se k nim byla brala rozpraskaná kůže se střechy nejstaršího fiakra.

Suchý, špičatý obličej páně Rybářův byl ozářen věčným úsměvem. Zvláštní podívání bylo na pana Rybáře, když šel po ulici. Každých dvacet kroků zůstal stát a obrátil se v pravo v levo. Podobalo se, že jeho myšlenky nejsou v něm, že jdou uctivě asi krok za ním a pořád ho baví nějakými veselými nápady, tak že pan Rybář musí se usmívat a ob čas se po čtverácích ohlídne. Když někoho pozdravoval, vyzdvihl jen ukazovač pravé ruky do výše a lehýnce hvízdнул. Takové lehýnké hvízdnutí zafičelo vždy také, když pan Rybář začal mluvit, a obyčejně začínal s „ďjó!“, což mělo význam potakující.

Pan Rybář bydlel v Hluboké cestě, hned dole v levo, s výhlídkou na Petřín. Ale kdyby byl býval již až u samého domu, jakmile spatřil nějaké cizince, kteří zahýbali v pravo na Hradčany, vždy šel za nimi. Když zastavili

u rozložitě výhlídky a obdivovali se kráse naší Prahy, stál vedle nich, pozdvih' prst a hvízdnul: „Djó, moře! — Proč nebydlíme u moře!“ Pak šel za nimi do hradu a když se cizinci ve svatováclavské kapli obdivovali zas stěnám vyloženým českými drahokamy, hvízdnul po druhé: „To si myslím! U nás v Čechách hodí pasák kamenem za stádem, a kámen má často větší cenu než celé stádo!“ Víc jim neřekl nikdy.

Pro jeho jmeno, pro jeho zelený fráček a pro to „moře!“ říkali jsme mu hasrman. Ale v úctě jsme ho měli staří mladí. Pan Rybář byl justiciárem na výslužbě, někde od Turnova. Zde v Praze žil u své blízké příbuzné mladé, která měla nevysokého úředníka za muže a s ním už dvě nebo tři dítky. Vypravovalo se, že pan Rybář je až báječně bohat. Ani ne tak na penězích, jako na drahokamech. Ve svém pokojíku měl, říkali, stát vysokou černou skříň, v té skříni byly samé nízké, čtyrhenné škatule černé, hezky velké, a v každé škatuli byl vnitřek sněhobílou lepenkou rozdělen na samé čtverce a v každém čtverci ležel na bavlnce lesknoucí se drahokam. Byli lidé, kteří to viděli. Našel a sebral prý vše sám na hoře Kozákově. My děti jsme sobě vypravovaly, že když u Šajvlů — tak se nazývali ti páně Rybářovi příbuzní — myje se podlaha, posypávají ji místo pískem samým natlučeným cukrem. V sobotu, v den drhnutí, vždy jsme ukrutně záviděly dětem Šajvlovým. Jednou jsem seděl nad příkopem v levo za Bruskou branou poblíž pana Rybáře. Tam usedal totiž pan Rybář každého krásného dne na hodinku pohodlně do trávy a kouřil si z krátké dýmky. Tenkrát šli náhodou dva větší studující kolem. Jeden z nich prsknul a pravil: „Ten kouří maminčinu vatýrku!“ Od té doby pokládal jsem kouření maminčiny vatýrky za požitek, jakého sobě mohou dovolit jen lidé velice zámožní.

Takto se procházel „hasrman“ — ale ne, neříkejme mu tak, vždyť už nejsme děti! — vždy jen po bruskyh

hradbách. Potkal-li některého kanovníka, jichž procházky také vždy šly sem, zastavil se a promluvil s ním několik přívětivých slov. Kdysi — poslouchal jsem rád co mluvili lidé dorostlí — slyšel jsem ho, jak rozmlouval s dvěma kanovníky, sedícími na lavičce. On stál. Mluvil o „Frankreichu“ a o nějaké „svobodě“, samé divné řeči. Najednou zdvihl pan Rybář prst a hvízdnul: „Džó, já se držím Rosenaua! Rosenau praví: „Svoboda je jako ty šfavnaté potraviny a silná vína, kterými se navyklé jim silné náтуры živí a posilují, slabé ale přemáhají, opojují a zničují.“ A pak kýv' kloboukem a šel.

Větší a tlustý kanovník prál pak: „Co to má vždycky s tím Rosenauem?“

Menší ale také tlustý odvětil: „Spisovatel, nejspíš spisovatel.“

Já ale pamatoval jsem si větu tu co obsah veškeré vyšší moudrosti. O Rosenauovi a o panu Rybářovi měl jsem stejně vznešený pojem. Když jsem pak dorůstaje dostával sám rozmanité knihy do ruky, našel jsem, že pan Rybář byl vskutku tenkrát citoval zcela věrně. Jen s tím rozdílem, že zmíněnou větu nenapsal Rosenau, nýbrž jakýs Rousseau. Patrně byla mrzká náhoda pana Rybáře svedla s nějakou lehkomyšlnou tiskovou chybou.

Proto věru nepozbyl účty mé. Dobrý, nesmírně dobrý člověk! —

Bylo to v sluneční den srpnový, tak as ku třetí hodině odpolední. Kdo šel právě Ostruhovou ulicí, zůstal stát; kdo stál právě tak po domáčku venku, zavolal honem něco dovnitř domu; z krámů vybíhali lidé. Všichni se dívali za panem Rybářem, krácejícím dolů.

„Jde někam se vychloubat svým bohatstvím,“ řekl pan Herzl, šenkýř „u dvou slunců“. Podotýkám, že druhý pád množného počtu pro slovo „slunce“ je dle malostranského jazyka zcela určitě „slunců“.

„O já!“ volal pan Vitouš, kupec na rohu, „musí být zle, nese na prodej!“ Je mně líto, musím-li říci, že pan Vitouš netěšil se přílišné vážnosti u sousedů. Vypravovalo se o něm, že jednou už byl blízek bankrotu, a podnes se dívá dobrý malostranský soused na „bankrotáře“ naprosto jinak než svět ostatní.

Ale pan Rybář kráčel klidně dál, trochu rychleji než jindy. Pod levým páždím nesl jednu z těch čtyřhranných škatulí černých, o nichž tolik povídáno. Tisknul ji pevně k tělu, tak že smeknutý klobouk v ruce dole byl jakoby k noze přiklížen. V pravé ruce měl španělku s placatým knoflíkem ze slonové kosti, znamení to, že pan Rybář jde někam na návštěvu, nikdy jindy nenosil hole. Pozdravován zdvihal hůl a hvízdal mnohem hlasitěji než jindy.

Sešel Ostruhovou ulicí, přešel svatomikulášským náměstím a vešel do domu Žambereckého. Tam bydlel v druhém patře gymnasiijní profesor pan Muehlwenzel, matematik a přírodovědec. Tedy muž vzdělání trochu tenkrát neobyčejného. Návštěva netrvala dlouho.

Pan profesor byl v dobré míře. Jeho hřmotné, podsedlé tělo bylo sobě právě odpoledním spánkem odpočinulo. Dlouhé šedé vlasy, věnčící lysé temeno, ježily se sem tam v pohodlném nepořádku. Modré, duchaplné a vždy převětivé oči se svítily. Tváře, beztoho vždy rudé, hořely. Ty široké, dobré tváře byly trochu silně neštovicemi porvány a zavdávaly panu profesoru příčiny k stálému vtipu. „Tak je to na světě,“ říkal, „když se děvče směje a má v tváři důlek, je prý hezké; já když se směju, mám sta důlků, a jsem prý přec jen ošklivý.“

Pokynul panu Rybářovi k pohovce a ptal se: „Čím tedy mohu sloužit?“

Pan Rybář položil škatuli na stůl a sundal svršek. Pestré kamínky zářily.

„Já bych — já jen, co tadyhleto tento — jakou to má asi cenu —“ koktal.

Posadil se pak a opřel bradu o knoflík hole.

Pan profesor se zadíval do kamínků. Pak vyndal jeden temný, vážil v ruce a prohlížel proti světlu. „To je moldavit,“ pravil.

„Jak?“

„Moldavit.“

„Djó, moldavit,“ hvízdnul pan Rybář. Na tváři jeho bylo tak trochu vidět, že slovo to slyší po prvé v životě.

„Ten by se hodil pro naši gymnasijsní sbírku, jsou už řídky. Moh' byste nám jej prodat.“

„To by se vidělo. — Co tak asi —“

„Tři zlaté v dvacetnících byste za něj dostal. No?“

„Tři zlaté!“ hvízdnul tenounce pan Rybář. Brada se vzdvihla a sklápala pak zas na knoflík. „A ostatní?“ šeptnul po chvílce z náhle stísněného hrdla.

„Chalcedony, jaspisy, ametystky, záhnědy — to nic není.“ —

Za nějaký okamžik byl pan Rybář zas již u rohu Ostruhové ulice. Kráčel pomalu vzhůru. Po prvé ho sousedé spatřili, an měl klobouk na hlavě. Široká střecha byla stažena do čela. Španělka se vlékla koncem po zemi a harašila o dláždění. Nevšimnul sobě nikoho, nehvízdnul ani jednou. Také se na té cestě ani jednou neohlíd'. Patrně dnes nedováděla žádná z jeho myšlének venku, všechny jeho myšlenky byly v něm, hluboko.

Dnes již z domu nevyšel, ne na hradby a ne za Brusku. A byl tak krásný den!

Bylo již k půlnoci. Nebe se modralo jako za rána, měsíc zářil nejpyšnějším, nejkouzelnějším leskem svým, hvězdy se třepetaly jako bílé jiskry. Petřín byl pokryt nádhernou stříbrnou mlhou, stříbrná záplava ležela na celé Praze.

Veselé světlo lilo se do pokojíku páně Rybářova oběma okny, dokořán odevřenými. U jednoho okna stál pan Ry-

bář. Stál tu jako socha, ztrnulý. Z dále hučely jezy vltavské táhlým, mohutným tonem. Slyšel je stařeček?

Náhle sebou trhnul. „Moře! — Proč tu není moře!“ šeptnul a rty se mu zachvěly.

Snad se v něm vlnila tesknost jako bijící moře.

„Eh!“ škubnul sebou pak a odvrátil se. Po podlaze ležely odevřené škatule a zrak jeho se jich dotknul. Vzal pomalu nejbližší z nich a vyndal z ní kamínky do hrsti. „Fi — oblázky!“ a mejnul jimi oknem ven.

Dole zapraskalo a zařinčelo sklo. Pan Rybář dnes ani nevzpomněl, že dole v zahradě je sklenník.

„Strýčku, copak děláte?“ ozval se příjemný mužský hlas venku, patrně ze sousedního okna.

Pan Rybář mimovolně ustoupil o krok nazpět.

Dvěře vrzly a vešel pan Šajvl. Snad ho byla krásná noc zdržela u okna. Snad byl spozoroval na starém strýci neobyčejný neklid a slyšel z jeho pokojíku dlouho trvající šukot. Snad vylehly i některé starcovy vzdechy hlasitě z okna ven.

„Strýčku, snad nechcete ty krásné kamínky vyházet všechny ven?“

Stařec sebou škubnul. Pak zašeptal dívaje se upřeně k Petřínu: „Nemá to ceny — oblázky —“

„Já vím, že nemají velké ceny, vždyť to znám sám. Ale cenu mají přec, pro nás i pro vás. Vy jste sobě je pracně sebral — strýčku, nechte je, prosím, všechny pro mé děti. Budou se na nich učit, vy jim budete vypravovat —“

„Mysleli jste snad,“ šeptal zas stařec monotonně a s namáháním, „že jsem bohat, a já vskutku —“

„Strýčku,“ pravil pan Šajvl hlasem pevným, ale při tom měkkým a uchopil starcovu ruku, „copak nejsme vámi bohati? Moje děti by neměly dědečka, moje žena by byla bez otce, kdybychom neměli vás. Vždyť vidíte, jak jsme kolem vás šťastni, vy jste naším požehnáním v domě —“

Náhle přistoupil stařec zas až k samému oknu. Ústa se mu zachvěla, v oku cítil nevýslovný tlak. Pohlídl ven. Neviděl nic určitého, vše se třpytilo jakoby rozpuštěný démant, vše se vlnilo — až k samému oknu — až do jeho oka — moře — moře!

Dál už povídat nebudu, dál už neumím.

JAK SI NAKOUŘIL PAN VOREL PĚNOVKU

1876.

Dne 16. února roku tisíc osm set čtyřicet a ještě několik odevřel pan Vorel svůj krupařský krám „u zeleného anděla“. — „Du, Poldi, hoerst,“ pravila paní setníková v patře nad námi ku své slečně dceři, která šla právě do trhu a byla již venku na chodbě, „krupici kup tady u toho nového, můžem to zkusit.“

Mnohý lehkovážný sobě snad pomyslí, že odevření nového krupařského krámu nebylo ani tak zvláštní událostí. Ale takovému bych řekl jen: „Ty nebohý!“ nebo bych docela jen pokrčil ramenama a neřekl ničeho. Tenkrát, když venkovan snad po dvacet let nebyl v Praze a pak Strahovskou branou přišel do až Ostruhové ulice, byl zde kupec na téměř rohu jako před dvaceti lety, pekař pod tímž štítem a hokynář v tomtéž domě. Tenkrát mělo vše svoje místo určené, zařídit najednou krupařství tam, kde bylo na př. dřív kupectví, patřilo mezi věci tak hloupé, že na to nikdo ani nepomyslel. Krám se dědil s otce na syna a přešel-li někdy přece na nějakého přistěhovalce z Prahy neb z venkova, nedívali se domorodci na tohoto příliš cize, neboť se byl jaksi podrobil navyklému pořádku jejich a nepletl je novotami. Ale on pan Vorel byl nejen člověk naprosto cizí, nýbrž sřídil si krupařský krám v domě „u zeleného anděla“, kde před tím přece jaktěživ nebyl krám žádný, a dal k vůli tomu také prolomit zeď přízemního bytu ven do ulice! Tam bývalo vždy jen obloukové okno a u toho sedala od rána do večera paní Staňková před modlitební knihou se zeleným stínidlem na očích, a každý, kdo šel kolem, mohl ji vidět. Staříčkou vdovu odvezli před čtvrt rokem do Košíř a teď — nač jen ten krám! Krupař v Ostruhové ulici byl již jeden, arci až zcela dole, ale nač druhého? Tenkrát měli lidé ještě pe-